28 травня

Грицько дурень.

1 липня

Ходили в ліс по гриби. Валька назбирала поганок. Хлопці дражнили її і прозивали Валька-поганка. Вона ганялася за ними з кропивою. Грицько знову хизував. Ніби він бачив справжню бомбу. Ніякої бомби в лісі не було. Це він просто — хвалько нещасний. Я йому сказав, що як не перестане видумувати, то буде битий.

5 липня

Хтось наябедив моїй мамі. Буцім збираюся бити Грицька. Мама відразу взяла і зчинила лемент. (Коби вже тато скоріше повертався з війни). "Не смій його чіпати, — так кричала, аж жили їй набрякли на шиї. — Не смій! Він сирота безталанний!"

— А як сирота, то хвастатися можна? Так?

— Не смій нікого бити, — а сама так і вимахує мені кулаком під носом. — Досить фашисти людей мучили... Не смій!

От мама. Та хіба можна бути хлопцем і ні з ким ніколи в бійку не встрявати?

8 липня

Хлопці тепер стали дражнити Грицька: "Сирота, сирота, а рот, як ворота". А дурень знову вихвалявся. Прийшов на вигін. Весь у пилюці і

чванився, ніби їхав на танкові. Все це брехня. А Грицько таки дурень. "Сирота, а рот, як ворота".

— Ти чого знову хвастатися став? — спитав я, щоб хлопці чули. (Валька-поганка теж була там).

— Бо я таки їхав на танкові.

— Неправда. Кажи, — говорю йому, — "я брешу", а то дістанеш позавуш. — А він ще й гороїжиться.

— А чого це я маю наговорювати на себе? Я таки їхав на танкові.

Я розмахнувся (страшенно не люблю, як хтось бреше у живі очі) і...

Грицько був би дістав своє, якби дядько Данило не сіпнув мене за вухо:

— То твій батько на фронтах, можна сказати, кров проливає, а ти тут хуліганиш? Ану, марш до хати, допоможи матері дров наколоти!

А у мене вухо не дуже-то боліло. Зате дядько Данило зовсім політично неграмотний. Навіть не знає, що війна закінчилася ще дев'ятого травня. Як повернеться мій батько, то спитає дядька, яким правом він чужого сина та за вухо тягав. А їхньої корови не буду пасти більше. Хай пильнує її "сирота".

22 липня

Грицько став оминати мене на вулиці. А я й радий. Хвастався перед Валькою, що дістав листа від танкіста. Все це неправда. Колись тут я його перший зачепив:

— Ану-ко, покажи свою пошту?

— А мені не хочеться тобі показувати.

— Бо не маєш що…

— А маю…

— Ага, якби мав, то давно похвалився б! Такий чванько, як ти… хіба втерпів би?

— А от втерплю.

— А я не вірю.

— А мені що? То не вір. А танкіст пише, що колись заїде в наше село. Тоді забере мене на танку у Львів.

— Ти хочеш обірвати від мене?

— А хіба я говорю неправду? То ти сам брехун, коли нікому не віриш…

А може, й справді танкіст написав Грицькові? Не може такого бути. Все це неправда і чванство. Хіба ж танкіст не має що робити, як писати листи до хлопчаків? Грицько знову все видумує. Але він таки колись дістане від мене.

3 серпня

Наш тато змінив номер польової пошти. Напевно, перекинули його з піхоти у танкові частини. Ох, коби воно насправді так було! Втер би я тоді носа Грицькові-сироті!

Стоп, машина! А чому ж бо то мені хоч раз не обманути обманця? Йому можна видумувати, а мені зась?

Я таке розмірковую, а тут надходить сам Грицько.

— Ну, що там пише твій танкіст? Коли збирається тобі Львів показувати?

— А він ще не писав другий раз до мене. А потім, знаєш, як довго мусить іти польова пошта?

— Знаю, не бійся, сам пишу до тата на польову. А мій тато тепер у танковій частині. Оце писав, що скоро приїде в село на танкові і буде мене катати.

Як тільки я це сказав, а Грицько чогось закліпав очима і відразу пополотнів. Невже аж так здорово заздрить мені? А потім, як минуло його, буркнув під ніс:

— Якби мого тата не вбили фашисти, то він був би не танкіст, а льотчик. І на вертольоті приїхав би до мене.

І тут хвастнув. От чванько, так чванько! Міг я за хвальство дати йому раз поза вуха, але чомусь не захотів. Хай там.

Увечері розповів я матері, як пожалів я хвастуна. Я думав, що мати похвалить мене, що я вже перестав битися. А вона як тримала мокру шматку в руках, та нею і бац мене по потилиці. (А ще сама говорила: "Не смій бити, не смій!").

— Ах ти, погань, — так мама до мене, до свого рідного сина, — то, замість розрадити безталанного сироту, ти ще йому солі на рану сиплеш?

Я змовчав, хоч ніякої рани я йому не робив і ніякої солі не сипав. Коли мати розсердиться, краще не відзиватися.

5 вересня

Почалося навчання в школі. А хлопці і не думають вчитися. Страшенно цікаво. Попри нашу школу день і ніч їдуть військові машини і танки. В селі така курява, що аж листя на деревах і кукурудзі попелясте від пилюки. Наша класна керівничка казала заліпити вікна білим папером. Дівчата заліпили. Хлопці пробили "очі" в папері і однаково дивляться на дорогу. На танках часто написано: "Наше дело правое — мы победили!" А що, як і справді побачу я одного дня тата на танкові?

10 вересня

"Сирота, сирота, а рот, як ворота" взагалі перестав відвідувати клас. Пильнує при дорозі, коли його танкіст проїжджатиме селом. Сьогодні на останньому уроці всі хлопці до одного вибігли на вулицю зустрічати військових. В класі на дошці хтось виписав великими літерами: "Наше дело правое — мы победили!"

А може, й справді у Грицька є свій танкіст? Я волів би, щоб він і цим разом вихвалявся.

Пропущено багато днів.

7 жовтня

Повернувся мій батько. Все відбулося зовсім інакше, ніж я собі уявляв. Найперше мій тато — ніякий не танкіст. Потім — він мало подібний до того фото, що висить на стіні. На фото тато молодий і красивий. Тато мене зовсім не пізнав. Я його теж ні. Я ж бачив, як він проїздив машиною біля школи, — і нічого. Думав собі, що то якийсь чужий дядько, як інші солдати.

Дома мама стала заводити, що твориться на світі… син батька не впізнав.

А те, що мене батько не пізнав, то нічого.

Орденів батько теж не привіз з війни. Тільки дві медалі. Я спитав мами, чи багато тато подарунків навіз і де мої? Я не знаю, що ж я такого смішного сказав, що мама почала сміятися і приговорювати:

— О босяку ти мій! То ти не радий, що батько повернувся цілий і здоровий, тобі ще подарунків багнеться? А якого тобі подарунка кращого треба, як сам батько?

Але тато не сміявся. Він сказав:

— Молодець, Дмитрик! Бив фашиста — давай трофеїв! Нічого, синку, я тобі власними руками такий подарунок зроблю, що тільки гляди! А трофеї — біс з ними! Не задля них воювали ми. Ми з тобою як-небудь проживемо і без них, правда?

Та воно ніби правда, але все ж таки хотілося б мати якийсь німецький трофей. Не розумію теж, чому мама кинулася до батька, стала його цілувати і приказувати:

— Такий, як був… Такий, як був. І війна не змінила його характеру…

А що мені з того, що характер у батька не змінився, коли мої подарунки пропали? Найгірше, що не знаю, як Грицькові на очі показатися. Засміє мене "сирота".

12 жовтня

Грицько ні одним словом не спитав мене про подарунки. Я захотів теж зробити йому щось хороше.

— Давай, Грицьку, — сказав я, — підемо за село виглядати твого танкіста.

Грицько потупив очі й не захотів.

— А знаєш, його, напевно, вбили, — сказав, і відвернув від мене лице.

— А як же ж його вбили, коли він вже по війні катав тебе на танкові?

— А різні банди? Хіба ти не чув, як говорила в класі Марія Іванівна?

— Може бути, — не перечу, бо мені чогось по-справжньому стало шкода Грицька.

І мені так захотілося, щоб він більше ніколи не говорив мені неправди. Хай би видумував комусь іншому, а мені щоб тільки одну правду.

— Грицьку, — повертаю його обличчя до себе, — а бомби ти таки не бачив?

— Якої бомби?

— От і забув, що набрехав. А тієї, що в лісі.

— А, тоді в лісі? Бачив. Присяй-бо, що бачив!

— Божиться, а ще піонер!

— А ти чому не віриш?

— Грицю, — говорю йому, — ти іншим видумуй, а мені не треба, хочеш? Ну, признайся, ну, по-хорошому: не бачив бомби? Вигадав, правда?

— І чого ти присікався до мене? Кажу, що бачив! Що не вигадав! Аби мені повилазило, коли не бачив.

— А може, то не була бомба, а… каска?

— От смішака! Хіба я не знаю, що таке бомба, а що таке каска? Коли вже так дуже кортить тобі правду знати, то скажу. Бомбу таки бачив, а от танкіста видумав.

— Та ні… Це ти навмисне так говориш, — раптом мені дуже захотілося, щоб Грицько мав свого "живого" танкіста.

— Видумав, Дмитрику. Правду говорю.

— А ти ж дістав польову пошту. Валька-поганка казала, що бачила адресу на твоє ім'я.

— І що з того? Як хочеш, то я і тобі зроблю польову пошту. Я сам, розумієш, написав до себе.

— А номер? Польова пошта має свій номер.

— Ти знав того солдата, що стояв у тітки Ярини на квартирі?

— Знав. І що?

— Ось я і попросив, щоб він дав мені номер своєї польової пошти. А ти не віриш…

— Таж ти приїхав тоді з танка весь у пилюці…

— О, теж мені! Я ж сам обсипав себе пилюкою. Чесне піонерське. Може, зо два відра висипав на себе.

Ось воно як! Який він — той Грицько! Мовчимо обидва. Ще ніколи не було такої відвертої розмови між нами.

— А твій батько — піхота? — перший починає Грицько.

— Піхота.

— А ти казав…

— Давай не будемо.

— А орденів багато у твого тата?

Отут вже Грицько показав себе нерозумним. Та хіба, якби в мого батька були ордени, я б мовчав про них?

— Значить, одні медалі привіз з фронту.

— Умгу… — мугикаю, а самому неприємно-неприємно за батька.

— А скільки?

— Дві.

— Малувато, — каже Грицько.

— І сам знаю, що малувато.

Грицькові, мабуть, теж не дуже весело, хоч і свистить. Я колупаю грудку носком черевика.

— Грицьку, — говорю, бо ж як довго можна так по-дурному мовчати, — давай будемо з тобою заодно.

— Як — заодно? — не розуміє, а може, прикидається, що не розуміє, Грицько.

— Ну, будемо дружити.

— А ми що, хлопець і дівчина, щоб дружити? — сміється Грицько і показує свої рівні, як зубки часнику, зуби.

— Тю на тебе, — злегка штовхаю його у плече. — А хіба з дівчиною можна дружити?

— Правда, що не можна, — погоджується зі мною Грицько. — Добро — дружім. Тільки… тільки ти не приставай більше до мене з тією бомбою.

Аж тепер вірю, що він її дійсно бачив. Все було б добре, тільки чому він натрапив на бомбу, а не я?

15 жовтня

Беру своє слово назад. Грицько — не дурень. Грицько — мій найперший друг.

16 жовтня

Новина! За селом будують вишки. Будуть добувати нафту. Смішно. Навіщо нафта, коли є електрика?

18 жовтня

На нашій вулиці за ніч виросла хата. Чесно. Кілька днів там лежало якесь тесане дерево. А потім ходили до вишок на екскурсію. А коли я прийшов додому, був голодний, і було темно. Вранці мама будила мене до школи. Я виглянув через вікно, чи не падає дощ, а там стоїть нова хата. Я спитав у мами, хто житиме в новому будинку.

— Бурильний майстер. А тобі що?

А мені нічого.

20 жовтня

Мама каже, що той майстер, що будує піч у бурильного майстра, буде пересипати пічку і в нас. Тоді Грицько на зиму буде жити з нами. Бо в тітки Ярини об'явився зять і Грицькові тісно. Грицько сказав мені по секрету, що в тітчиного зятя чоботи смердять дьогтем. Він буде теж працювати на нафтопромислі. Скоро в нашому селі буде новий клуб і великий промтоварний магазин. Валька-поганка каже, що буде ще й багато ОРСів в нас. А що це таке, не знаю. Спитав у тата, бо у Вальки не хочу питати, щоб пізніше не задавалася.

21 жовтня

Подумаєш, ОРС! Це теж магазин, тільки для робітників.

23 жовтня

У бурильного майстра є три дівчини і один хлопець. Він називається Славко і ходить у четвертий клас. Славко мені не подобається. Він куди йде, то вічно щось пережовує. Грицько каже, що від цього у Славка буде міцна щелепа. І він зможе добре боксом займатися. Славко-боксер. Майже так, як Валька-поганка.

24 жовтня

У Славка веснянки на носі, як у дівчини. А Грицько має чорні очі і красивий. Який я — не знаю. І не маю кого спитати про це.

5 листопада

А Грицько все ж таки хвалько. Тато монтує нам велосипед, а він похвалився перед "боксером", що мотоцикл. Він ще більше понавидумував:

— В його тата (тобто у мойого!) золоті руки. Він хотів нам танк збудувати. Але ми самі не захотіли, бо тепер війни немає. Правда, Дмитре?

Мені соромно, коли Грицько бреше. Але дурний Славко повірив йому. Він почервонів (от цікаво, людина почервоніла, і веснянки зникли з носа і чола) і вигукнув:

— А зате в мене батько Герой!

— Ану, ти, повільніше на закрутах, — підійшов до нього грізно Грицько, — "Герой"! А може, наш тато ще більший Герой від твойого!

— А неправда! В мойого тата Золота Зірка!

— Дивись, — забувся я, що Грицько слухає, — ще один чванько об'явився на нашій вулиці.

— Бреше він, — розлютився Грицько, — бреше, аж з носа йому куриться.

— То дай чесне піонерське.

— Маєш: чесне піонерське.

Не можна не вірити людині, яка дала чесне піонерське. Все ж таки Грицько поспитав:

— А якщо у твого тата Золота Зірка, то чому він її не носить?

— А вона прикріплена у нього до чорного піджака. А тато надіває чорний піджак тільки у свято і коли йде на вибори. А ти що? Хотів, щоб тато із Зіркою на роботу ходив?

— Слухай, — Грицько і собі спітнів, — я тобі кажу… Якщо ти, Славку, збрехав, то можеш на вулиці не показуватися.

Грицьком аж теліпає спересердя, а Славко хоч би що. Жує собі щось та тільки носом підшморгує.

— Як то правда, що ти тут наговорив, то мусиш нам показати Золоту Зірку твого тата.

О, тепер вже наш "боксер" трохи розгубився:

— А як же я буду виносити з хати батьків піджак? — говорить. — Ви хитрі оба! Аби мене пізніше тато сварив?

— А ти не винось із хати. Як нікого з ваших не буде вдома, ти візьми і покажи нам піджак із Зіркою крізь вікно.

— Так може бути. Тільки нікому не говоріть, а то тато будуть сердитися.

6 листопада

Правда. Страшна правда: Славків батько — Герой. Мені так боляче стало за нашого тата, що я аж заплакав. Мама відразу помітила, що в мене червоні очі.

— А ти чого плакав?

— Ага, зараз "плакав"! Ви краще не жалійте копійку та купіть більшу жарівку[18] тоді й очі не будуть боліти.

Не знаю, чи мама повірила мені, бо якось дивно-дивно подивилась на мене.

Ми повечеряли, і тато напився води. Він завжди п'є воду після їжі. Я примостився біля нього і попросив байдуже:

— Тату, а ви б розказали, як оце люди на війні Героями стають?

А тато й не здогадується, чого це я його питаю так. (Тільки Грицько шепнув мені, аби я дав спокій батькові).

— Що ж, — відповідає тато, — вчинить людина славне, сміливе діло, скажімо, просто подвиг, от і в нагороду Золота Зірка може бути.

— А скажіть, тату, кожний солдат може вчинити подвиг, як ви кажете?

Батько подумав (от, дорослий, а й то мусить насамперед подумати), подумав, а тоді каже:

— Ні, не кожний…

— А чому не кожний? — це вже Грицько від себе запитав.

— А тому не кожний, хлопці, бо не всі люди однаково відважні. До того ж мусить бути ще й ситуація така, щоб людина могла проявити свою мужність.

А я на це (так воно мені якось вирвалося):

— А в бурильного майстра, Славкового тата, є Золота Зірка?

— Та я це давно знаю.

Тато давно знав, що у бурильного майстра є Золота Зірка, а чому ж я тільки-но дізнався про це? Несправедливо.

— Тату, а може бути таке, щоб хтось був на війні і відважний, і мужній, а не дістав Героя?

Чого це тато раптом наче пригас? Аж рукою лоба витер, ніби хотів привести себе до пам'яті.

— На війні, синку, всяке може трапитися. Для того вона і війна. Та хіба справа тільки в нагороді чи похвалі? Аби діло було зроблене, а там відмітять чи не відмітять, як чиє щастя. А тепер, хлопці, давайте поговоримо про наш велосипед.

А мені нецікаво про велосипед. Грицько, як собі хоче, хай говорить з татом, а я думаю своє. Одна й та сама думка не дає мені спокою ні вдень ні вночі: чому це Славків, а не наш тато дістав Героя?

8 листопада

Коли заїхала під клуб "Побєда", ми думали, що приїхали в село артисти. А то були не артисти, а просто дядьки, що мали промови говорити. Я забув ще сказати, що в нашому селі було відкриття великого клубу.

Отож один з-поміж дядьків, що приїхали, почав говорити. Та ну його! Достеменно говорив все, що я і без нього знаю: як за селом об'явилася нафта, як стали будувати вишки, як в селі був малий клуб, як стали будувати новий. Страшенно нудно було слухати. Потім був концерт. Приїхала до нас самодіяльність аж з трьох сіл.

Наш тато сидів в другому ряді, поруч з бурильним майстром. Не повинен був тато там сидіти. У бурильного майстра Золота Зірка на чорному піджаку, а у нашого тата дві палочки від медалей.

Мені знову стало так боляче, так соромно за тата, що я мало що пам'ятаю з концерту.

Дома я сказав про це (хоч і зразу пожалів) мамі. Але мама жіночого роду і тому мене ніколи не розуміє.

— Ах ти, лобуряко, — це ніби жартома, але таки добре змісила мені спину кулаками, — чого тобі ще забажалося? Героя подавай йому! Ти що, — взяла мене за підборіддя і круто повернула до себе, — волів би посмертного Героя і пенсію по ньому?

Я понурив голову, щоб мама часом не вичитала мені з очей, що я думаю. Так, я мовчав. Затиснув кулаки, зціпив зуби і мовчав. Але

страшна думка, ніби мене хто голкою вколов, промайнула мені крізь голову. Хай би посмертний — аби тільки Герой.

Потім, вночі, я не міг заснути й тихенько плакав у подушку. Так мене совість мучила за ту погану думку. А коли батько захропів у своїй кімнаті, я зліз з ліжка, навшпиньках пішов туди і поцілував тата в руку. Він спав і нічого не чув.

Далі листопад.

Я дуже люблю нашого тата. Один хлопець з Деренівки дістав мені трохи сідолю. Такого плину, що ним чистять офіцери свої зірки на погонах. Я так ним вичищу татові медалі, що блищатимуть, як щире золото. Відмовляюся від пенсії (її так всю забрала б мама) посмертного Героя.

Сьогодні я сказав Грицькові на англійській:

— Хочеш, будемо мого тата звати "наш тато".

Я думав, що він дуже зрадіє, і зачне дякувати мені. А він. — ні. Лише засміявся тихенько:

— От новину сказав. Та я давно так зву нашого тата. Не віриш, спитай у хлопців.

Грицько молодець. Він сам не знає, який з нього молодець.

Багато днів пропущено.

25 листопада

Це була середа, і почав падати перший сніг. І не сніг, а білі крупинки. Ідемо ми з Грицьком із школи (не знаю, чи я писав вже, що Грицько живе тепер у нас), а він каже:

— Дивись, дорогою щойно проїхала легкова машина.

Ми за слідом, а біля наших воріт стоїть сива "Побєда".

— Це, напевно, мій танкіст приїхав до мене, — відразу зрадів Грицько. Забув, що сам видумав того танкіста, чи що?

Я зразу метнувся у велику кімнату, а мама — гов! — загородила собою дорогу й не пускає:

— Нічого тобі туди йти. До батька люди приїхали. Іди на кухню! Там в духовці маєте обід для двох.

Грицько послухався, бо ж він все-таки не дома. А я — ні. Мені дуже хотілося знати, що то за люди до батька приїхали і чого їм треба від нього. Я приклав вухо до дверей, але тут якраз надійшла мама з пивниці[19] з мочеными яблуками. (А ще казала, мочених яблук не будемо починати до Нового року!)

— Ти чого тут стримиш? Пішов на кухню…

Я ще опирався, але мама поставила миску з яблуками на підвіконня, і… я втік. Але не на кухню, а надвір. Там виліз на піддашшя курника і звідти заглядав у вікна кімнати. Нічого не чув, але бачив, як за столом їли і частувалися. Лише не знаю, горілкою чи нашим виноградним вином. Хоч мама і казала, що те вино має рік відстоюватися. Потім Грицько відшукав мене і приніс кусок м'яса з хлібом.

А коли дядьки почали прощатися і цілуватися з татом, я зіскочив зі стрішка. І знову опинився у сінях.

Мама проводжала дядьків поза поріг і витирала очі фартушком. Я злякався. Яку це недобру вість принесли дядьки нашому татові? Але зараз же перестав журитися, бо батько був дуже веселий.

— Мамо, що сталося? — забіг я боком дорогу мамі.

— Іди… іди… Чого ти знову тут?

— Мамо, а чого це ви плачете, а тато веселі? Що сталося?

— Дай мені спокій, дитино! Що сталося?! Справедливість перемогла… от що сталося, — і знову у сльози.

Бачу, що з мамою не договоришся. Як виросту, то ніколи не буду женитися.

Став я прислухатися, про що саме говорять дядьки з татом. А вони, мабуть, вже трохи випивши, тож і не говорять багато, а тільки стискають батькові руки, то поплескують по плечі.

— Ну і характер у вас, Миколо Степановичу (це так до мого батька), ну і характерець! Якби не докопалися, то так і застигло б… Ну й характерець!..

А тато на те їм:

— Ех, що там… Найважніше, аби діло було зроблене…

Яке діло, що то за діло — ніяк не розкумекаю.

Нарешті дядьки сіли в машину і від'їхали.

— Тату, хто це був у нас? — міг я вже спитати тата, але тато якийсь такий розгублений, що й не чує, що я до нього говорю.

Аж мама мусила відповісти за тата:

— Дай спокій батькові, синку. Чого знову присікався? Один з них з облвоєнкомату, а другий інструктор обкому партії.

— А чого це вони до нас?

— Ой господи, — забідкалася не знати чого мама, — який же ти надокучливий, Дмитре! Не жив би, якби всього не знав. Нашому татові треба їхати у Москву… Героя отримувати…

А я як запищу не своїм голосом:

— Якого Героя, мамо?!

В одну мить мені видалося, що я сплю або… зійшов з розуму.

Напевно, дуже й на обличчі змінився я, коли сам батько взяв мене на руки, притиснув до грудей і… заридав сам. Ой, як страшно, коли плачуть дорослі мужчини! Більше не можу писати сьогодні, не можу…

Через кілька днів.

Ми з Грицьком дістали дьогтю і хотіли написати на хаті: "Наше дело правое — мы победили!"

Тільки навели на стіні букву "Н", коли мама підняла такий крик, що ми мусили втікати, аби не попало.

Найгірше, що в кущах загубили мазницю, а вона позичена в дядька Данила (а то так, що він і не знав про те). Але я пропустив найважливіше, за що саме мій тато дістав Героя. Правда, я вже стільки про це нарозповідався нашим хлопцям і тим, з Дренівки, що вже й неохота записувати у щоденник. Та хоч про мого батька було у всіх газетах, та я все ж таки запишу для історії нашого роду.

Було це так. Наші війська мали брати Дністер недалеко міста Ходорова, в селі, що зветься Підвістрани.

(Тато казав, що навесні поїдемо туди з Грицьком).

На одному березі були наші, а на другому фашисти. Наші наступали, фріци відступали. На "своєму" березі німці спалили село дощенту. Їх війська вже подалися в тил, і їм треба було притримати наших бійців. І що ж вони зробили? У підвалі однієї такої спаленої хати вставили кулемет і давай строчити по наших бійцях, які пускалися перепливати ріку. Зразу каші не знали, де той кулемет прихований. Вкінці кулеметники здогадалися, де міститься вогнева точка. (Дулю Славко знає, що таке вогнева точка!). Як кулеметники довідалися, так відразу і доклали командирові: так, мовляв, і так. В тих румовищах приховується кулемет у підвалі. Командир скликав бійців і каже:

"Хлопці! Нам треба знищити вогневу точку ворога, інакше ми не зможемо наздогнати фашистів і розгромити їх, як належиться. Ви бачите, що то за клята вогнева точка, не дає нам перебратися через Дністер? Заки ми дочекаємося, як вони вистрочать всі кулі, фашисти втечуть. Треба комусь з нас що б там не було перебратися на другий берег, а потім зайти ззаду і гранатами розгромити тих у пивниці. Завдання, — ще сказав командир, — нелегке. Хто зголошується виконати його?"

Зголосилося декілька бійців, але командир вибрав нашого татка. А татко наш хитрий, не бійся! Чого це він буде перепливати Дністер на

очах у фашистів? Він пішов собі далі ген-ген понад Дністром, перебрів у мілкому місці на кущуватий берег, а коли посутеніло, закрався до сховку ворога і… виконав завдання. Коли кулемет втих, бійці відразу ж переправились на другий берег і давай наздоганяти фашистів.

Коли батько доповів командирові, що завдання виконано, той відразу ж представив тата до нагороди. А тут — в наказі перекрутили прізвище батька. І треба ж було, щоб така притичка трапилася якраз з моїм батьком! Замість "Підлісний" було написано "Підліжний". Одна-однісінька буква замінена, а яку вона силу мала. Прийшло з головного штабу, чи звідки там, що нагороджують Підліжного Золотою Зіркою, а такого немає у частині. Ага, я ще забув додати, що згодом тата перевели в іншу частину. То було саме тоді, коли я думав, що він служить танкістом.

Шукають, питають за Підліжним, а батько не знає, що то про нього мова, та й мовчить. Ну, звичайно, якби так на мене, то дзуськи мовчав би. Але в мого батька такий вже характер. І треба було стільки часу, щоб нарешті доглупатися, що тоді зайшла помилка. От і наш тато! От і характер!

І так я став сином Героя!

28 листопада

Я ще хочу розповісти, як то було, коли батько повернувся з Москви з Золотою Зіркою на грудях.

Коли батько мав приїхати київським поїздом, то на станції в нашому селі зібралося людей, наче проводи в армію. Не встиг тато зіскочити з сходинки вагона, як відразу чоловіки підхопили його на руки, наче на футбольному полі. Надворі морозно, а вони розпинають йому пальто, аби всім була видна Золота Зірка. Мені аж жаль стало, що всі хапають

тата, а я, його рідний син, дотиснутися не можу до нього. А батько то наш, виходить, і Золота Зірка наша, Підлісних.

В хаті стало ще тісніше. Але я таки зумів якось пропхатися до тата. Мусив аж в ногу щипнути тата, щоб він мене помітив.

Тоді тато взяв мене при всіх на руки, підніс угору і спитав:

— Що ж, синку, тепер вже не соромно тобі за свого батька?

А мені й справді стало соромно, але цим разом за… себе. Та, на моє щастя, я не розгубився і голосно відповів, щоб всі чули:

— А чого це ви так питаєте, тату? Аби діло було зроблене. Хіба справа в одній нагороді?

А народ довкола так і зашумів:

— Ач, яке мале, а як правильно зміркувало!

А я сховав лице в батька на грудях і не дивився на людей. Перед Грицьком ніяково.

Адже він добре знає, що я не свої слова сказав, а повторив те, що від тата чув.

1964